

Til va adabiyot.uz

ILMIY-METODIK ELEKTRON JURNAL
НАУЧНО-МЕТОДИЧЕСКИЙ ЭЛЕКТРОННЫЙ ЖУРНАЛ
SCIENTIFIC-METHODOLOGICAL ELECTRONIC JOURNAL

«Til va adabiyot – Преподавание языка и литературы – Language and literature teaching» (e-mail: tilvaadabiyotuz@gmail.com) <https://oak.uz/pages/4802>

8
DEKABR

**O‘zbekiston Respublikasi
Konstitutsiyasi qabul
qilingan kun**

Til va adabiyot.uz

ILMIY-METODIK ELEKTRON JURNAL
НАУЧНО-МЕТОДИЧЕСКИЙ ЭЛЕКТРОННЫЙ ЖУРНАЛ
SCIENTIFIC-METHODOLOGICAL ELECTRONIC JOURNAL

Bosh muharrir

Nargiza BERDIYEVA

Tahrir hay'ati:

Nizomiddin Mahmudov
Yorqinjon Odilov
Jabbor Eshonqulov
Baxtiyor Daniyarov
Abdurahim Nosirov
To'liq Saydaliyev
Barno Buranova
Zulxumor Mirzayeva
Qozog'boy Yo'ldoshev
Bahodir Jovliyev
Salima Jumayeva
Qayum Baymirov
Manzar Abdulxayrov
Alijon Safarov
Husniddin Norqulov
Odiljon Boynazarov
Madina Nuriddinova
Latifa Xudayqulova
Barno Kadirova
Nargiza Mirzayeva
Guli Shukurova
Yuldosh Raxmatov
Ramziddin Abdusatorov
Feruza Manukyan
Gulchexra Keldiyorova
Gulsanam Xolikulova
Komiljon Qarshiyev
Svetlana Umirova
Xolmo'min Fayzullayev
Nilufar Namazova
Dilbar Niyazova
Sayyora Halimova

Axborot hamkorimiz:

Muharrirlar:

Bibimaryam RAHMONOVA
Shabnam G'ANIYEVA
Bonu DO'SMATOVA

Sahifalovchi:

Mahliyo ABDUQODIROVA

Tahririyat manzili:

100038, Toshkent shahri
Matbuotchilar ko'chasi 32-uy.
Telefon: (97) 737-74-16,
(98) 121-74-16, (90) 322-87-16.
e-mail: tilvaadabiyotuz@gmail.com

Ilmiy-metodik elektron jurnal

M U N D A R I J A

Dolzarb mavzu

Halim Saidov. "Sayohatnoma" da faktlardan foydalanish masalalari.....3
Abdulhay Sobirov, Jahongir Siddiqov. Nomlarni to'g'ri yozish – davr talabi.....5
Userbay Baykabilov. Kitap madaniyatining qalptasuyuning tarixi-filosofiyaalik negizderi.....8

Tilshunoslik

Mardon Rahmatov. Lirik matnning fonik tuzilishi.....11
Nasiba Yarashova. Bolalarga xos matnlarda metafora lingvomadaniy fenomen sifatida.....13
Ravshanxo'ja Rasulov. Harakatning holati fe'llarining ma'no tuzilishi.....15
Sitora Turaboyeva. O'zbek tilida "do'st" va "begona" konseptual birliklarining leksik-semantik xususiyatlari.....18
Dildor Eshmuratova. Diniy birliklarning stilistik xususiyatlari.....22
Qodirjon Mo'ydinov. Sud nutqi leksikasi birliklarining sinonimik va graduonimik munosabatlari.....24
Dilnoza Abdurasulova. Feministik tilshunoslik va uning shakllanish tarixi.....27

Adabiyotshunoslik

Odiljon Avaznazarov. Alisher Navoiy dostonlarida yo'l obrazi.....29
Feruza Burxanova. Zamonaviy o'zbek qissalarida ruhiy kechinma va ifoda mahorati.....32
Zamira Djurabayeva. Normurod Norqobilning "Ena bo'ri" qissasi lingvopoetikasi.....35

Nilufar Umarova. XX asrning 70-80-yillari o'zbek she'riyatida milliy etika muammosi.....38
Гульчехра Давлятова, Тимур Аюпов. Художественные приемы раннего В.О. Пелевина.....40

Ilg'or pedagogik texnologiyalar

Dildora Kaxarova. Bo'lajak o'qituvchilarni inklyuziv ta'limga tayyorlashda kompetensiyaviy yondashuvning o'rni.....43
Nilufar Suleymanova. Ta'lim jarayonida multimedia va videokontentlardan foydalanish samaradorligi.....46
Gulnoz Turayeva. Pedagogika yo'nalishi talabalarini o'qitishda multimedia texnologiyalarini qo'llash samaradorligini tahlil etish.....48
Surayyo Inomjonova. Fentezi asarlarni zamonaviy adabiy ta'lim metodlari yordamida o'rganish.....51
Muhabbat Maxmudova. Boshlang'ich sinf o'quvchilarida matn yaratish ko'nikmasini shakllantirish.....56
Muxabbat Mirazimova. Maktabgacha yoshdagi bolalar kompetentligini shakllantirishda induktiv metodning o'rni.....55
Jo'raali Solijonov. Garri Potter romanlaridagi frazemalarni tarjima qilish muammolari maktabgacha ta'lim yo'nalishida ingliz tilini virtual muhitda o'rganish innovatsion metod va platformalar tahlili.....58
Malohat Shomurodova. Maktabgacha ta'lim tashkiloti tarbiyachisining ifodali o'qishga o'rgatish mashg'ulotlariga

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2023-yil 3-iyundagi 338/6-sonli qarori bilan Filologiya, Pedagogika hamda Psixologiya fanlari bo'yicha doktorlik dissertatsiyalari (PhD, DSc) asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrdir. <https://oak.uz/pages/4802>

kreativ yondashuvi.....	61
Oysha Rajabova. Xorijiy tillarni noan'anaviy usullarda o'rgatish.....	63
Дилфуза Умарова, С. Ш. Норкулова. Интерактивные методы обучения русской литературе в школах с узбекским языком обучения.....	66

Tadqiqot

Latofat Tashmuxeimedova. Tanlangan asarlar to'plamining tahriri.....	69
Muhayyo Ergashova. Lokalizatsiya munosabatining ifodalanishi.....	71
Dildor Otajonova. Ixtisoslashgan ovozi xabar lingvistik ekspertizasi.....	73
Sayyora Samiyeva. Grammatikaning metodik va psixolingvistik talqini.....	75
Saodat Muminova. Milliy she'riyatda hayot mazmunini badiiy idrok etish.....	78
Normurod Avazov. Milliy uyg'onish davrining milliy kitobi.....	80
Aziza Shodikulova. Metonimiya hosilalarining kognitiv-diskursiv tahlili.....	82
Arofotoy Muydinova. Bositxon Hariqiy muvashshahlari.....	84
Gulsanam Xolikulova. Seydi Ali Raisning "Mir'otul mamolik" asarida Muhammad Humoyun davri adabiy muhiti tasviri.....	86
Nigina Hojiyeva. Boburnoma asarining yana bir jilosi : meva nomlari timsolida.....	89
Kamolaxon Oripova. Badiiy matnda o'xshatishlarning turlari va vazifalari.....	92
Sarvinov Ahmadova. Multimodal lingvistika: internetdagi kontent va uning strukturasi.....	94
Raxima Kurbonova. Gipotaktik qurilmalar derivatsiyasi va ularning monopropozitiv strukturalari.....	97
Жандос Байзаков. Абай поэзиясындағы философиялық сарын.....	100
Нигора Каримова, Хуснидабону Ботинова. Лингвистическая стилизация в языке произведений русских и узбекских писателей.....	102
Лайло Элмурадова. Эстетическое значение русского глагола в художественной литературе.....	105
Андрей Павлюк. Восточные жанры и образы в поэзии Фархада Юнусова.....	107
Елена Попова. Случаи переносного употребления форм прошедшего совершенного времени.....	110
Nurzod Norqulov. Nasriy asarlarning shakllanish tarixidan.....	113
Ro'zigul Primova. Davr nasrida urush voqeligi tasviri va ma'naviy-axloqiy qadriyatlar.....	115
Diyora Nurimova. Usmon Azim va Muhammad Yusuf asarlari lirik diskursida metafora.....	118

Shodiya Maxamadjonova. Shekspir asarlarining lingvistik xususiyatlari.....	120
Zarina Suvonqulova. Shermuhammad Munis Xorazmiy va uning adabiy merosi.....	123
Solijon Azizov. Zamonaviy tilshunoslikda badiiy diskurs talqini: lingvistik, kognitiv va pragmatik xususiyatlar.....	125
Guzal Shodiyeva. Siyosiy diskursda siyosiy tilning madaniy konstruktivligi.....	128
Gulizebo Yusupova. Dunyo tilshunosligida musiqa terminlarining tadqiqi.....	130
Ilxam Sahaniyazov. Hujum taktik harakatlarini amalga oshirishda yosh futbolchilar jismoniy holatlarining ahamiyati.....	133
Dilshod Bobojonov. Gazeta sarlavhalarining yaratilishida pragmemaning roli (ingliz va o'zbek tillari misolida).....	136
Muyassar Jumabayeva. Cognitive grammar: application and challenges in teaching grammar to diverse learners in Uzbekistan.....	140
Kamola Saidova. The evaluation of education process.....	142
Dilbar Ibragimova, Mukhabbat Mukhammadieva. The role of english in medicine.....	145

Pedagogika

Muzayyan Xolmatova. Boshlang'ich ta'lim pedagogikasining rivojlanishida xalq pedagogikasining o'rni.....	148
Gulnoza Xasanova. Maktabgacha ta'lim yo'nalishi talabalarining pedagogik qobiliyatlarini rivojlantirishda ta'lim paradigmasi tamoyillarining ahamiyati.....	150
Malika Ergasheva. Imkoniyati cheklangan o'quvchilar uchun uydagi ta'limni tashkil etishning pedagogik shartlari.....	153
Saodat Kasimova. Iqtisodiy universitetlarda ingliz tilida ishbilarmonlik muloqoti ko'nikmalarini rivojlantirish uchun rolli o'yinlardan foydalanish.....	155
Farzona Olloqulova. O'quvchilarda konsentrizm asosida tadqiqotchilik elementlarini shakllantirishda ona tili darslarining ahamiyati.....	158
Диёра Бобоназарова. Дискурс анализ – как главный инструмент декодирования информации.....	160
Алсу Гарифуллина. Художественные особенности и стиль корня чуковского в сказке «Муха-цокотуха»	163
Орзигул Ибрагимова. Компоненты тематической группы «одежда» в «Словаре русского литературного языка» А.И.Федорова.....	165
Елена Уфимцева. Экспрессивность как лингвистическая категория языка.....	168
Малика Темирова. Орфографические и пунктуационные особенности интернет.....	

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Миртожиев М. Переносные значения: их манифестация, в узбекском языке. Автореф дисс... док. филол наук. -Ташкент, 1989.
2. Суванова Р. Ўзбек тилида метонимия. –Тошкент: Халқ мероси, 2003.
3. Қуроноф Д., Мамажонов З., Шералиева М. Адабиётшунослик терминлари луғати. –Тошкент: Академнашр, 2013. – Б. 408.
4. Амасова Н.Н. К вопросу о лексическом значении слова// Вестник ЛГУ. Серия история языке и литературе. Вып. 1.1967. №2.
5. Al-Sharafi A. Textual Metonymy: A Semiotic Approach. -N.Y.: Palgrave Macmillan, 2004.
6. Сафаров Ш. Тил назарияси ва лингвометодология. -Тошкент: Баёз, 2015.
7. Zikiryaevna, S. A. (2022). DISCURSIVE ANALYSIS OF DERIVED METONYMIE. Journal of Positive School Psychology, 1588-1592.
8. Shodikulova, A. Z. (2021). Methodology For Using Computer Training Programs In English Lessons. Turkish Journal of Computer and Mathematics Education (TURCOMAT), 12(13), 3358-3367.
9. Baxtiyarovna, B. D., Xolmurodovna, M. S., Nabiyevena, H. K., Maxammadovna, K. N., & Abdumannopovna, R. X. (2019). Modern methods in learning English. International scientific review, (1 (41)), 32-35.

Arofotoy MUYDINOVA,
Filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori(PhD)
Chirchiq davlat pedagogika universiteti
dotsenti v.b.
amuydinova73@gmail.com

BOSITXON HARIQIY MUVASHSHAHLARI

Annotatsiya: maqolada XIX asrning ikkinchi yarmi va XX asr boshlaridagi adabiy jarayonda faol qatnashgan shoir va olim Bositxon Hariqiy ijodida keng o'rin berilgan muvashshah-g'azallar va ularda qo'llanilgan she'riy san'atlar xususida so'z boradi.

Kalit so'zlar: *adabiy muhit, shoir, devon, muvashshah-g'azal, bayt, she'riy san'at, aqd, iqtibos.*

Аннотация: в статье рассказывается о мувашшах-газелях и поэтических искусствах, широко представленных в творчестве поэта и ученого Баситхана Харики, активно участвовавшего в литературном процессе второй половины XIX - начала XX веков.

Ключевые слова: *литературна, поэт, девон, мувашшах-газель, бейт, поэтическое искусство, цитата.*

Annotation: the article describes the muwashshahs and poetic arts widely represented in the work of the poet and scientist Basithan Hariki, who actively participated in the literary process of the second half of the XIX - the beginning of the XX centuries.

Key words: *literary, poet, devon, muwashshah-ghazal, bait, poetic art, quotation.*

Ma'lumki, XIX asrning ikkinchi yarmi Toshkent adabiy muhitining shakllanish davri bo'ldi. Bu davrda Miskin, Xislat, Sidqiy Xondayliqiy, Kamiy, Almaiy, Hariqiy, Tavallo, Avloniy singari ko'plab ijodkorlar yetishib chiqdi.

Toshkent adabiy muhiti vakillaridan olim va shoir Bositxon ibn Zohidxon Shoshiy Hariqiy XIX asrning ikkinchi yarmi va XX asr boshlaridagi adabiy jarayonda qatnashgan va o'sha davrdagi yetuk shoirlar Kamiy, Xislat, Miskin, Sidqiy kabi shoirlar bilan mustahkam aloqada bo'lgan[1:6]. Hariqiy ijodida muvashshah-g'azallar salmoqli o'rin egalaydi. Shoir devonida Akbarxon, Mullo Abdulfattohxon, Mullo No'monjon, Mullo Mahkamxon, Hojixon, Nuriddinxon, Mirqosimxon, Mullo Ahmadjon, Mirhidoyat qori, Inoyat qori, Nizomiddin qori kabi shaxslar nomlariga bitilgan jami 34 ta muvashshah-g'azali mavjud. E'tiborlisi, shoir yaratgan muvashshahlarning aksariyati diniy-tasavvufiy mavzuda. Madqosimxon nomi bilan ziynatlangan "Izhor etay" muvashshah-g'azali matni quyidagicha:

Masoliki silki muhabbatlikni man izhor etay,
 Sajda aylab gul yuzingga uzru istig'for etay.
Yodi vasling-la ibodatda agar sahv aylasam,
 Tavba-yu taqdir etib ham sajdani takror etay.
Dil bilan aylab tavajjuh ka'bai ruxsoringga,
 Til bilan takbiru ta'zimingni ham iqror etay.

Qonmu sobit bo'lub zikru xayolingg'a mudom,
Jumlai vasfi jamoling kechalar iksor etay.

Qh urub hasrat bilan hajringda toqat qolmadi,
Arzi holim xizimatingg'a noiloj axbor etay.

Sirri maxfiy dilda qat-qat erdi bargi g'unchadek,
Fosh qilmak har birini aybdur nochor etay.

Mehnati hajring ila ko'ksim choku jismim xarob,
Arzi holim ishtiyoqi suhbatu diydor etay.

Xokbo'si dargahing bo'lsa muyassar xastag'a,
Xoki poyingg'a o'shal dam jonimi iysor etay.

Iltifot aylab mayi vasling qulingni shod qil
Toki shavqing-la tomomi ag'yorni inkor etay.

Necha muddatdur Hariqiy vasling aylar orzu.

Demading san bir yo'li mehmon gulruxsor etay.

Shoir ijodida bir shaxs nomiga bir necha muvashshah bitilgani kuzatiladi. Jumladan, Mullo Abdulfattohxon nomiga 6 ta, Mirhidoyat qori – Mullo Hidoyat qori nomiga 12 ta, Mullo No'monjon – No'monxon – Hoji No'monxon nomiga 4 ta, Inoyat qori nomiga 2 ta, Mullo Mahkamxon nomiga 2 ta, Mullo Ahmadjon nomiga 3 ta muvashshah-g'azal yozilgan.

Bositxon Hariqiy muvashshahlari, asosan, erkaklar nomiga bitilgan. Shuningdek, boshqa shoirlarda kam uchraydigan holat – shaxslar nomi va nisbalari to'liq berilgani bo'she'rdagi baytlar miqdori 17 tagacha yetgan muvashshahlar mavjud. Shoirning Mullo Abdulfattohjon nomiga bitilgan "Nishi xolingdin" muvashshah-g'azali ham an'anaviy g'azallardan hisoblanib, baytlari soni eng ko'p muvashshah-g'azallardan sanaladi (17 bayt).

XIX asrning oxiri – XX asr boshlari o'zbek milliy uyg'onish adabiyotida muvashshah yozmagan shoirni topish mushkul. Muvashshahlarga faqatgina shakl hodisasi emas, balki badiiyat mezonlari asosida yondashilganini kuzatish mumkin. Ayniqsa, Furqat, Muqimiy, Muhyi, Haziniy, Zavqiy, Qoriy kabi shoirlar muvashshah-g'azallarning badiiy yetuk namunalarini yaratganini ta'kidlash kerak. Akademik A.Qayumovning: "Biz tahlil uchun Furqatning yuksak she'riy qobiliyati, boy va o'tkir tafakkurga xos g'azallarini olamiz[5:46]", – deya e'tirof etib, tahlilga tortgan g'azallari orasida muvashshahlarning ham borligi fikrimiz dalilidir.

Mumtoz nazmiyan'analarini munosib davom ettirishga intilgan ijodkorlar yaratgan muvashshahlarning mavzu ko'lamini, asosan, ishqiy (majoziy), diniy-tasavvufiy hamda ijtimoiy mavzular tashkil etadi.

Azaliy va abadiy mavzulardan bo'lgan ishq mavzusini har bir ijodkor yangicha va o'ziga xos poetik talqinda aks ettirishga intildi. Zero, adabiyotshunos Rahim Vohidov aytganidek: "Ishqni kuylamagan shoirni va ishq dardi aralashmagan she'rni topish mutlaqo mumkin emas"[4:142]. Jumladan, g'azal aksariyat ishq haqida yoziladi. Ishq esa ikki mazmunni: majoziy (insoniy) va ilohiy (haqiqiy) ishqni anglatadi. Har ikkisining ifoda vositalari, obraz, timsollarida o'xshashlik bor. Qolaversa, tasavvuf ta'limoti bo'yicha, borliq, inson yoki go'zal yor ham Haq jamolining jilvasi. Demak, unga muhabbat Ollohga bo'lgan ishq darajasiga yetishi kerak. Shoirlar

o'z salohiyatlarini ko'proq mana shu doirada namoyish etganlar. Adabiyotshunos Y.Is'hoqov Alisher Navoiy asarlarida ishq masalasini tahlil qilar ekan, majoziy ishq haqiqiy ishqqa qarama-qarshi qo'yilmasligini ta'kidlab, shunday yozadi: "...majoziy ishq ishq haqiqiyning bir ko'rinishi yoki haqiqiy ishq yo'lidagi o'ziga xos bosqich sifatida baholanadi. Ruhan pok, ma'naviy komil inson uchun majozning o'zi ayni haqiqatdir"[3:25].

Muvashshahlarning ham salmoqli qismini ishqiy lirika tashkil etadi, deyarli barcha janrdagi muvashshahlarda ayni janr imkoniyatiga qarab ishq tarannum etilgan. Aksariyat shoirlar ijodida har ikki ishq talqin qililib, ishqning xosiyati, oshiqning ruhiy holati, ishq sababli qalb va ruhning kamolga erishuvi xususida so'z boradi. Muhabbat lirikasidagi yetakchi timsollar ham ishq, oshiq, ma'shuqa, raqibdir. Bu timsollar orqali insoniy ishq kechinmalari obrazli tasvirlanadi.

Ijodkorning imon-e'tiqodi, dunyoqarashi, hayot haqidagi xulosalari uning asarlarida aks etishi ma'lum. Xususan, Bositxon Hariqiyning diniy-tasavvufiy mavzuda yozgan muvashshahlarida uning mustahkam e'tiqodli shaxs bo'lgani o'z aksini topgan. Bu, ayniqsa, oyat va hadislarga murojaat qilingan she'rlarida yaqqol ko'rinadi. Shoirning hazaji musammani solim vaznida yozilgan Mullo Abdulfattohjon nomi bilan ziynatlangan "Munavvar qildi" muvashshah-g'azalida quyidagi bayt mavjud:

Ibodatxonadur ishq ahlig'a qoshingni mehrobi,

Erur virdi zaboni iltijo "na'budu iyyok".

Oldingi misra sof lirik mazmun bersa, keyingisiga nasrni nazmga aylantirish san'ati hisoblangan aqd san'ati vositasida irfoniy ma'no yuklanmoqda, ya'ni Qur'oni Karimning "Fotiha" surasidagi 4-oyatiga ishora qilinadi: "Biz sengagina ibodat qilurmiz" (Qur'on, 1/4) [1:112]

Mumtoz she'riyatimiz badiiyatini ta'minlagan she'riy san'atlardan biri *iqtibos* san'atidir. "Ilm o'zlashtirmoq", "o'zaro foydalanmoq" ma'nolarini anglatuvchi bu san'at asosida ijodkorlar ishqiy va ma'rifiy mazmundagi badiiy mukammal asarlar yaratganlar. Keng ma'noda *iqtibos* "bir so'z yoki yozuvni bo'lgani kabi yo qisqartirib olmoq. Biridan ilman istifoda etmoq... So'z orasida Qur'oni Karimdan yoxud Hadisi sharifdan yo boshqa maqbul asarlardan bir jumlaning to'liq yoki qisman oz tasarruf ila yoxud tasarrufsiz olinishi"ni anglatadi[3:128]. Demak, *iqtibos* san'ati Qur'oni Karim yoki Hadis ilmi bilan bog'liq bo'lib, ijodkor o'z fikrini asoslashda ana shu ikki manbaga tayanadi. Atoulloh Husayniy bu haqda quyidagi ta'rifni beradi: "Iqtibos mashhur qavlg'a ko'ra, Qur'on yo Hadisdin bir nimani aning Qur'on yoki Hadisdin oling'anig'a ishora bo'lmag'an tarzda kalomg'a kiritmaktin iborattur"[2:242]. Qur'oni Karim oyatidan yoki hadisi sharifdan bir tayanch so'z, ibora yoki jumla aynan keltiriladi. Shoir Hariqiyning Mullo Abdulfattohjon nomiga yozgan "Manga ro'zi azalda" sarlavhali muvashshah-g'azalida quyidagi bayt mavjud:

Labim ro'zi "alastu"da javobidin xato aylab,

“Bala”ni o’rniga dedi “balo” bo’ldum bugun majnun.
Baytning birinchi misrasida Qur’oni Karimdagi “Dedi:
“Oyo, Man sizlarning Rabbilaringiz emasmanmi?”
Dedilar: “Oriy, Rabbimizdursan, bizlar shohid bo’ldik”,
oyatiga ishora qilingan (Qur’on,7/172).

Mullo Mahkamxon nomiga muvashshah qilingan
“Iqtisob” g’azalidagi quyidagi baytda ham shoir Qur’oni
Karim oyatini iqtibos keltiradi:

Ma’niyi oyati “xalaqal mavta val-hayot”,
La’ling tabassumiyo ko’zing g’amzig’a kitob, –
ya’ni “Ul xudoki, paydo qildi o’limni va tiriklikni sizlarni
sinash uchun” (Qur’on,67/2). Shoirning ayni mavzudagi
Mullo Abdulfattohjon ismi bilan ziynatlangan “Ruxsori
ra’nodin” muvashshah-g’azalining bir necha baytlarida
ham iqtibos san’atidan foydalanilgan:

Tamoshai jamoli xalq uchundur ne’mati behad,
Valekin ne’mati behad manga “nahnu qasamno” din,
–ya’ni “Oyo, ular Parvardigoringizning rahmatini taqsim

qilmoqchilarmi?” (Qur’on, 43/32)

Yoki

To’karman ashki hasrat vosil o’lg’ondin beri doim,
Bo’lubvirdizabonimdurshab “innazolamna” din,[1:84]
–baytidagi ikkinchi misrada Qur’oni Karimdagi quyidagi
oyat iqtibos keltirilgan: “Ul ikkilari dedilar: “Ey bizning
Rabbimiz, o’z jonimizga zulm qildik” (Qur’on, 7/23).

Yoki quyidagi baytning ikkinchi misrasida ham
iqtibos qo’llangan:

Ishora bo’ldi husnig’a kalomi “ahsan ul-husno”,
Budur fahvoyi Qur’on oyati “inno xalaqno”, –
ya’ni “Albatta, Biz insonni aralashgan bir maniy
qatrasidan yaratdikki, uni sinarmiz” (Qur’on, 26/2).

Xullas, bunday asarlar mutolaasi bugungi va
kelajak avlodlarning ma’naviyatini baquvvat, e’tiqodini
mustahkam qilishga, ular qalbida ezgu tuyg’ularni
tarbiyalashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Bositxon ibn Zohidxon Shoshiy (Hariqiy). Devoni Hariqiy (Nashrga tayyorlovchi M.Hasaniy). – T.: Fan va texnologiya, 2009.
2. Husayniy A. Badoyi’us-sanoyi’. – T.: G’afur G’ulom nomidagi Adabiyot va san’at nashriyoti, 1981.
3. Is’hoqov Y. Navoiy poetikasi. – T.: Fan, 1983.
4. Vohidov R. Alisher Navoiy va ilohiyot. – Buxoro, 1996.
5. Qayumov A. She’riyat jilolari. – T.: O’qituvchi, 1997.
6. Qur’oni Karim (Tarjima va izohlar muallifi Alouddin Mansur).– T.: Cho’lpon, 1992.

Gulsanam XOLIKULOVA,

Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat
universiteti dotsenti, filologiya fanlari nomzodi
gulsanamyorqulovna@mail.ru

SEYDI ALI RAISNING “MIR’OTUL MAMOLIK” ASARIDA MUHAMMAD HUMOYUN DAVRI ADABIY MUHITI TASVIRI

Annotatsiya: maqolada turk admirali Seydi Ali Raisning “Mir’otul mamolik” asaridagi ma’lumotlar asosida boburiy hukmdor Muhammad Humoyun davri adabiy muhiti, uning turkiy tilga bo’lgan munosabati, adabiyot homiysi sifatidagi faoliyati, ota yurti Movarounnahr bilan adabiy aloqalari yoritilgan.

Kalit so’zlar: Seydi Ali Rais, “Mir’otul mamolik”, Muhammad Humoyun, shoir va olim, adabiyot homiysi, turkiy til, adabiy aloqa.

Аннотация: в статье на основе информации произведения турецкого адмирала Сейди Али Раиса «Миръатул Мамолик» рассмотрена литературная атмосфера времени правителя Мухаммада Хумаюна, его отношение к турецкому языку, его деятельность как покровителя литературы, а также освещены его литературные связи с родиной Моваруннахром.

Ключевые слова: Сейди Али Раис, «Миратул Мамолик», Мухаммад Хумаюн, поэт и учёный, покровитель литературы, турецкий язык, литературное общение.

Annotation: the article, based on the information from the work of the Turkish admiral Seydi Ali Rais "Miratul Mamoliq", examines the literary atmosphere of the time of the ruler Muhammad Humayun, his attitude to the Turkish language, his activities as a patron of literature, and also highlights his literary ties with his homeland Movarunnahr.

Key words: Seydi Ali Rais, "Miratul Mamoliq", Muhammad Humayun, poet and scholar, patron of literature, Turkish language, literary communication.